అవచ్ఛేదకతానిరూపితప్రతియోగిత్వనిరుక్తిః

బాంగదేవీ॥ శ్రీగణాధిపతయే నమః॥ ఇదం చ యేన రూపేణ యేన సంబంధేన సాధ్యత్వం తదవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధ్యాభావస్య ప్రవేశమాద్యతలలనవధార్య కేచిత్ ॥ పంచవిధ
త్తిసాధ్యకే విశిష్టాభావప్రయోజ్యాభావాదికమాదాయ దోషాభావాదవ్యాప్తిరితి జగదీశః॥ ॥ అత్రేయమాశంకా॥ ॥సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితాకాభావా
ధికరణవృత్తిత్వాభావస్య సాధ్యనిష్ఠవచ్ఛేదకతానిరూపితాభావనిష్ఠవచ్ఛేదకతానిరూపితాధికరణనిష్ఠవచ్ఛేదకతానిరూపితవృత్తితాత్వనిష్ఠ
౧ వచ్ఛేదకతానిరూపితప్రతియోగితాకస్య హేతౌ సత్త్వేనైవ కృతకృత్యత్వాత్॥ తథాహి॥ వహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదౌ వహ్నిత్వేతరధర్మానవచ్ఛిన్నవహ్నిత్వా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావస్య తాదృశాభావాంతర్గతతయా తస్య ధూమాదిహేతౌ సత్త్వాల్లక్షణసమ
న్వయసంభవాదలం తేన రూపేణేత్యాదికథనేన॥ నను ద్రవ్యత్వేతరధర్మానవచ్ఛిన్నద్రవ్యనిష్ఠప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిరూపిత
వృత్తిత్వాభావప్రతియోగికాభావస్య తాదృశత్వేన తస్య వహ్నౌ సత్త్వేన ధూమవాన్వహ్నేరిత్యాదావతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం సాధ్యనిష్ఠవచ్ఛే
దకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వనివేశాదేవ అతివ్యాప్తివిరహాత్॥ నను మహానసీయవహ్నిమాన్ధూమాదిత్యాదావవ్యాప్తి

తదభావానవచ్ఛిన్నవహ్నినిష్ఠప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావస్య తాదృశాభావాంతర్గతతయా తత్సాధ్యకధూమాదిహేతౌ తత్త్వేనాతి
తివ్యాప్తివారణాయ సాధ్యాభావాధికరణవృత్తిత్వాభావ క్షయాదవత్వే నివేశ్య విశేషణతయా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ సమవాయేన వహ్న్యభావాధికరణవృత్తిత్వా
భావస్య ప్రసిద్ధధూమాదిహేతావసత్త్వేనాఽవ్యాప్తిః తాదృశవహ్నిసంబంధితత్త్వస్యోపాదానమితి వాచ్యం తాదృశాతివ్యాప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకత్వస్యాపి సమయోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపం తద్రూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వస్యాపి తావచ్ఛేదకతాకత్వమేవ సాధ్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతా
యాం నివేశ్యతాం తేనైవాతివ్యాప్తిరితి వ్యాప్తివారణాదితి భిన్నప్రకారితాసంబంధేన వహ్నిమాన్ సమవాయేన వహ్నివిశేషణకత్వానాదితి విశుద్ధే ఏవం తాదృ
శసాధ్యతే సమవాయేన విశేషణక వహ్నివిశేషణక జ్ఞానసమవాయేన వహ్నివిశేషణకజ్ఞానే వృత్తిరత్వాదిహేతౌ సమానాధికరణవహ్న్యభావాదినివహ్నిత్వ ౯
★వచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకస్యాప్తికావచ్ఛేదకతా సమవాయేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసమవాయేన వహ్నినిష్ఠప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వ
సాధ్యనిరూపితప్రసిద్ధాభావస్య తాదృశతయా తత్సాధ్యహేతుధూమాదిప్రసిద్ధత్వేనాతివ్యాప్తివారణాయ తస్యోపాదానమితి ॥=॥ సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛి

వ్యా॥పం॥౨ ప్రతియోగితాకపర్యాప్తిమదనుయోగితావచ్ఛేదకరూపవృత్తియోః ఆధేయత్వసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతా ఇత్యాదిరీత్యా నిరుక్తాదేవాతివ్యాప్తివారణ ॥౩ పనం॥
సంభవాత్॥ నహి నసి(యవహ్నినిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం అవచ్ఛేదకతావ్యావచ్ఛిన్నపర్యాప్తిమదనుయోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధేన వహ్నిత్వగతైకత్వే విరహాదితి
వాచ్యం నహి నసి(యత్తావచ్ఛిన్నప్రతియోగితానిరూపకాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తి(అతః తత్తిన్నాభావసత్త్వేన ఉక్త నవతరత్వేన తేతత్తావిధ
స్వభాత్వాదతివ్యాప్తితాదవస్థ్యపదతః ప్రతియోగితాయాం తన్నివేశనం॥ నచ ఏకం ధ్రువతావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నపర్యాప్తిమదనుయోగితావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్న
౨ నుయోగితాకపర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితేత్యాదిరీత్యా అధికవారకనస్యాన వారకపర్యాప్తిం నివేశ్యవృత్తిత్వస్య
వూనతాన్యూనానసువా వక్షే ణాదేవ అతివ్యాప్తివారణసంభవాత్॥ ప్రతియోగితాంశే నహి నసి(యత్తావచ్ఛిన్నత్వత్వాదినైయనతావృత్త్యాభావస్యలక్షణాక్రాంత
త్వాదితి వాచ్యం తులభయుక్తాభవత్త్వైతరద్ధమానవచ్ఛిన్నత్వస్యాదినైయనవహ్నిత్వేతరధర్మానవచ్ఛిన్నవహ్నితావచ్ఛిన్నవహ్నినిష్ఠప్రతియోగితాకాభావాధిక
రణనిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తిత ప్రతీతిసిద్ధాభావస్యతావృత్తివృత్తిత్వాభావత్వాక్రాంతత్వవిరహేణ వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకవహ్నినిష్ఠప్రతియోగితాకాభావా

ధికరణావృత్తిత్వాభావసత్తాదృశలక్షణాక్రాంతత్వేన తస్య సద్ధూమహేతావసత్త్వేనావ్యాప్తిప్రసంగాదతస్తదుపాదానమితి ధ్యేయం॥ ॥నను సంయోగత్వేతరధర్మా
నవచ్ఛిన్నసంసర్గతాకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాధికరణవృత్తిత్వాభావస్య ధూమాదౌ సత్త్వేన లక్షణసమన్వయసంభవాదలం యత్సంబంధేనేతి వి
శేషణదానేనేతి చేన్న మహానసీయసంయోగేన వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ తులబ్ధంయుక్తాలితావృత్త్యభావస్యైవ హేతౌ సత్త్వేన అతివ్యాప్తిభియా పూర్వోక్తత్వా
వృత్తిత్వాభావఘటనివేశస్యావశ్యకత్వేన గ్రంథకృతోక్తావ్యాప్తిప్రసంగాదతస్తన్నివేశః॥ తథాచ స్వనిరూపితసంసర్గతావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నస్వా
శ్రయసంయోగితావచ్ఛేదకధూమవహ్నిసాధ్యసంయోగితాకస్వాశ్రయవృత్తికావచ్ఛేదకతాకసంసర్గతాకప్రతియోగితాకసాధ్యాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభా
వవిశేషాదతివ్యాప్త్యవ్యాప్తివారణాసంభవాదితి బలం విస్తరేణ॥ ॥నను యేన రూపేణేత్యాదిగ్రంథస్య యది హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్య
తావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాధికరణత్వమిత్యర్థే యత్ర తదా మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితాయాం వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నత్వసత్త్వేన త
దాదాయ గ్రంథకృతోక్తావ్యాప్తిరేవ స్యాత్ న చ సాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నఅవచ్ఛేదకతానిరూపితప్రతియోగితాకాభావస్య తదర్థత్వాత్॥

గా।పం।౪।వ।। వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్న మహానసీయవహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితత్వస్య మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితాయాం విరహేణాऽవ్యాప్తివారణ
సంభవాదితివాచ్యం మహానసీయవహ్నిత్వవహ్నిత్వోభయసాధారణైకాన్యత్వంహేతుకావచ్ఛేదకత్వస్యాప్రసిద్ధేర్నాऽవ్యాప్తేరవారణాత్।। నచ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి
న్నధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య వివక్షితత్వాన్నావ్యాప్తివారణాసంభవాదితివాచ్యం ప్రకారితాసంబంధేన మహానసీయవహ్నిసాధ్య
2 కతజ్జ్ఞానత్వహేతౌ ప్రకృతే వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య మహానసీయత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య చాధికరణమహానసీయవహ్ని
విషయకజ్ఞాననిరూపితవృత్తిత్వస్య సత్త్వేనాऽవ్యాప్త్యభావాత్।। అథ సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక పర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకరూపా
వచ్ఛిన్నానుయోగితావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకాభావస్య తదర్థత్వాన్నోక్తదోషః।। నచ ద్విత్వావచ్ఛిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాక
త్వం యత్ర తత్రైకత్వావచ్ఛిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాకత్వస్య నియమతస్సత్త్వాత్।। వహ్నిత్వగతైకత్వావచ్ఛిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తి
కావచ్ఛేదకతాకత్వస్య మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితాయాం సత్త్వేన తద్విశిష్టాభావమాదాయావ్యాప్తిస్తదవస్థైవేతి వాచ్యం।।

స్వనిరూపితావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధేన తాదృశరూపవృత్తిప్రతియోగితాకాభావవద్భిన్నత్వఫ
లితార్థకత్వాత్॥ తథాచ మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాస్తాదృశావచ్ఛేదకతాత్వేన వహ్నిత్వమాత్రవృత్తితయా తత్ప్రతియోగితాకపర్యా
ప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకత్వం వహ్నిత్వ ఏవాస్తి నతు వహ్నిత్వసలైకత్వేపి తాదృశప్రతియోగితాయాస్తాదృశరూపవృత్తిత్వవిరహేణ తన్నిరూపకాభావస్య లక్ష
ణాఘటకత్వాన్నావ్యాప్తిః॥ యది చ మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాస్స్వావచ్ఛేదకతాత్వేన అవ్యాప్యవృత్తితయా
స్వనిరూపితావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిత్వసకలైకత్వే సత్త్వేనాఽవ్యాప్తిస్తదవస్థైవేత్యుచ్యతే తదా స్వ
నిష్ఠనిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాభిన్నాక్షతీ అవచ్ఛేదకతాత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతాత్వనిరూపితాయాః స్వనిష్ఠనిరూపితత్వ
సంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితావచ్ఛేదకతాత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితప్రతియోగితాయాస్తాదృశప్రతియోగితానిరూపకపర్యాప్త్యనుయోగితా
వచ్ఛేదకత్వసంబంధేన తాదృశరూపవృత్తిత్వస్య వివక్షితత్వాన్నకోపి దోషః॥ = ॥ కించ సాధ్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నాక్షతీ అవచ్ఛేదకతాత్వని

పా॥సం౫॥ క్షిత్యవచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకత్వాని యానితాని యాని సాధ్యతావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాతన్నిరూపకపర్యాప్తిమదనుయోగితావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛి ॥౭

న్నానుయోగితాకపర్యాప్తినిరూపితా యా నిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతాత్వని క్షిత్యవచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకత్వాని రూపితప్రతి

యోగితాతన్నిరూపితా యా నిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతావత్ప్రతియోగితాతన్నిరూపకాభావవద్వృత్తిత్వాన్న దోష ఇతి ధ్యే

యం ఏవం శ్రీత్వైరివ మహానసీయసంయోగేన వహ్న్యభావవదుదయతావ్యాప్తివారణాయ సమవాయేన వహ్నిసాధ్యకవహ్నిమానితి చన్న

యోగేన వహ్న్యభావవదుదయతావ్యాప్తివారణాయ యేన సంబంధేన తాదృశప్రతియోగితాయాం ధర్మ[illegible]యం వేతి తత్ఫలం ఇతి తత్త్వం॥ ॥ నను సాం

ధ్యతానిరూపితావచ్ఛేదకత్వస్య ధర్మసంసర్గసాధారణతయా సాధ్యతావచ్ఛేదకాతిరిక్తధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రతియోగితాయాం నివేశే

తేనైవ సర్వసామంజస్యాదలం సాధ్యతావచ్ఛేదకధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య చ నివేశనేనేతి చేన్న సమవాయ

సంయోగేన సాధ్యతాయాం ఘటత్వాదిమతో సంయోగేన స్వసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్యాధికరణే ఘటే ఘటత్వస్య

వృత్తిత్వేనావ్యాప్తిప్రసంగాత్॥ అతస్సాధ్యతావచ్ఛేదకధర్మాతిరిక్తధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రవేశే యానవేశసాధ్యవత్త్వానాప్నైక్యవృత్తిత్వమితి ధ్యే

యం॥ ॥ననుసాధ్యతావచ్ఛేదకసంసర్గతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణభిన్నధర్మావచ్ఛిన్నసంసర్గతాపన్నరూపితత్వం ఏవం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్య
ధికరణభిన్నధర్మానవచ్ఛిన్నత్వం చ ప్రతియోగితాయాం నివేశనీయం। అలం తాదృశసంసర్గతానిరూపితత్వస్య తాదృశధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య చ ని
వేశనే తాదృశత్వం। ఘటీయప్రతియోగితాయాం సామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నత్వస్యాపి స్వీకారేణ రూపవాన్ పృథివీత్వాదిత్యాదౌ రూపధ్వంసీయప్రతి
యోగితాయాం స్వత్వాదృశత్వాత్॥ తన్నిరూపకరూపధ్వంసాత్మకసాధ్యాభావాధికరణేషు ఘటాదివృత్తిత్వస్య పృథివీత్వే సత్వేన తత్ర వ్యాప్తిప్రస
ంగాదతస్తన్నివేశః॥ ననుసాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితానిరూపకత్వం యత్కిదధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావసామాన్యాభావ ఏవ నివేశనీయం। అలమభావ
ప్రదోషాపాదానేనేతి చేన్న వహ్నితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితానిరూపకత్వం యత్కిదధికరణవృత్తిత్వస్య ధూమవదాదిహేతౌ సత్త్వేనావ్యాప్తిప్రసంగాత్॥
న చ వివక్షితసాధ్యవత్త్వస్యాపి విరోధితాఘటకసంబంధేన స్వరూపేణాసంయోగ్యాధికరణాప్రసిద్ధ్యా సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితానిరూపకత్వ
దైశికం యోగవ్యధికరణసంబంధతావచ్ఛేదకభూతాదౌ వక్ష్యమాణదాయత్వస్య పృథివ్యసంభవాత్॥ వస్తుతః భావరూపమితి వాచ్యం। సం యోగేన

సాధ్య సంబంధేన। సంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణత్వం సంబంధేన వహ్నిసాధ్యకధూమహేతౌ సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితానిరూపితైకం యత్ర ధ్వంసాదికరణత్వాప్రసిద్ధేః తదధి
కరణత్వస్య స్వరూపేణ ప్రసిద్ధత్వేన తద్వృత్తిత్వాభావస్య ధూమవత్యపి హేతౌ సత్త్వాదవ్యాప్త్యాపత్తేః॥ ఏవం వహ్నిమదధికరణతావాన్ ధూమవా
౯ దితి ప్రతీతౌ సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితానిరూపకస్వరూపసంబంధేన సాధ్యాధికరణవృత్తిత్వస్య హేతౌ సత్త్వేనావ్యాప్త్యాపత్తేశ్చ అతః ప్రాగుక్తమేవ
సాధనీయం యత్సంసర్గతానిరూపితప్రతియోగితాయాం సంబంధావచ్ఛిన్నత్వవిశేషణం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యనిష్ఠప్రతి
యోగితాయా దైవతస్యాప్రసిద్ధేః తదవచ్ఛిన్నత్వాల్లాభేన తన్నిరూపితసంసర్గతావిరహాదలమతిప్రసంగేనేతి సాధ్యం ఉపాధ్యాయమతే తత్సంసర్గ
ప్రతియోగితాయాం స్వసంబంధావచ్ఛిన్నత్వవిశిష్టాభావాత్ ఆధేయతాయాం సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య సత్త్వే సంసర్గతానిరూపితప్రతి
యోగితాయాం సంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్యాప్రసిద్ధ్యా తద్వ్యావర్త్త్యాప్రసిద్ధేర్వా శఙ్కాదభావప్రయోగానమవసేయం తత్ర తస్య సంసర్గ యోగ
తావచ్ఛిన్నాధేయతాసంబంధేన ప్రతియోగితవిశిష్టవహ్నిసాధ్యకధూమాదిహేతౌ సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితానిరూపకప్రతియోగితావచ్ఛేదకా

ధికరణవృత్తిత్వస్య ధూమహేతౌ సత్త్వేన వహ్న్యధికరణతాభావవాన్ వహ్న్యధికరణతాభావాభావత్వాదిత్యాదౌ వహ్న్యధికరణతాభావనిష్ఠప్రతియోగితా

నిరూపకవహ్న్యధికరణతాభావాభావత్వావచ్ఛిన్నానుయోగితాధికరణే వహ్న్యధికరణతాభావాభావే హేతోర్వృత్తిత్వేనావ్యాప్తివారణాయ అభావపదోపా

భావా దానమితి ధ్యేయం॥ నను కాలికేన వహ్న్యధికరణే వర్తత వృత్తిత్వస్య ధూమహేతౌ సత్త్వేనావ్యాప్తిరితి చేన్న స్వరూపసంబంధేన సాధ్యాభావాధికరణత్వస్య వివ

క్షితత్వాత్॥ నను ఘటత్వాభావవాన్ పటత్వాదిత్యాదౌ స్వరూపేణ ఘటత్వాత్మక సాధ్యాభావాధికరణత్వాప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తిరితి వాచ్యం అభావాభావో అ

భావ ఇతి ప్రతీతేః ప్రామాణ్యానురోధేన అభావాభావస్యాతిరిక్తత్వాత్ అస్తు వా అభావవిరహాత్మకత్వం వస్తునః ప్రతియోగితైత్యాభావత్వాభా

వలక్షణత్వాద్ధేన అభావాభావస్య ప్రతియోగిస్వరూపత్వం తథాపి స్వరూపేణైవ వా యానవృత్తిసంబంధేన సాధ్యాభావవత్త్వస్య వివక్షితత్వా

న్నాతివ్యాప్త్యవకాశః॥ న చ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక వహ్న్యభావవాన్ వహ్న్యవయవత్వాదిత్యాదౌ వహ్నిత్వ సాధ్యాభావవహ్న్య

వయవానో ధికరణే వహ్న్యవయవే హేతోర్వృత్తేరవ్యాప్తిరితి వాచ్యం కేవలాన్వయిగ్రంథే తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాభావస్య తత్సంబంధే

టీ॥ శం॥ ౧౧౫॥ నైవ సత్వం చ నదీశేన ప్రతిపాదితం తథాచ సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వావచ్ఛిన్న సంయోగస్వరూపాయ
స్వరూపాసంబంధావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకాధికరణతాయాం నివేశాదవ్యాప్తివిరహాత్॥ వస్తుతస్తు సాధ్యతావచ్ఛేదకసాధ్యవత్తాబుద్ధివిరోధితాఘ
టకసంబంధేన సాధ్యాభావాధికరణత్వస్య వివక్షితత్వాన్న కోపి దోషః॥ అథ తాదృశసంబంధేన సాధ్యాభావవత్త్వవివక్షణే సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబం
౭ ధావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావపర్యంతస్య నిరర్థకత్వాత్ సంగతిలాఘవేన సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యవ
త్తాబుద్ధిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రకారతావిశిష్టనిరూపకతాకాధికరణతావన్నిరూపితవృత్తిత్వాభావస్య వ్యాప్తిత్వస్య కథనాదేవ నిర్వాహసంభవాదితి
చేత్ అత్రోచ్యతే॥ వహ్నిమత్తాబుద్ధిప్రతిబంధక-వహ్న్యభావవ్యాప్యధూమవాన్ ఇతి నిశ్చయప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకధూమప్రకారతావిశిష్టధూమ
నిష్ఠనిరూపకతాకాధికరణతాశ్రయపర్వతవృత్తిత్వస్య ధూమాదౌ సత్త్వేనావ్యాప్తిరితి సమాదధతి॥ తదసత్ ప్రకారతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్య
నుయోగితావచ్ఛేదకరూపావచ్ఛిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తికావచ్ఛేదకతాకత్వస్య స్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వసంబంధస్య విశిష్టతాదౌ ధర్మయోక్తత్వేనావ్యాప్తిః

రణాసంభవాదితి చేన్న విషయతాత్వావ్ప్రకారతాత్వాదినా ప్రకారతాత్వాశ్రయ వ్యక్తివిశేష్యక విషయతాత్వప్రకారక బుద్ధిప్రతిబంధకః యస్స్వరూ
ధేయ పసంబంధావచ్ఛిన్నత్వసంబంధేన ప్రకారతాత్వాశ్రయ వ్యక్తిప్రకారక విషయతాత్వాభావ విశేష్యక తద్వ్యక్త్యౌ విషయతాత్వాభావ ఇత్యాకారక నిశ్చయః
తన్నిష్ఠప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక తద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్న ప్రకారతానిష్ఠస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న తద్వ్యక్తిత్వావచ్ఛిన్న నిరూపకతాధికరణాశ్రయ ప్రకారతా
నిరూపితవృత్తిత్వసంబంధ ప్రకారతాత్వేనైవ తేనత్వేన అవ్యాప్తిప్రసంగాత్। అతస్తన్నివేశనమావశ్యకం న చ వహ్నిమత్తాబుద్ధిం ప్రతి వ్యాప్యవత్తాధూమదర్శన
విధయా కాలికేన వహ్న్యభావవాన్ స్వరూపేణ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక వహ్న్యభావవాన్ కాలికేన వహ్న్యభావవానయమితి నిశ్చయ
సంబంధప్రతిబంధకతాపత్తౌ తాదృశతాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక కాలికసంబంధావచ్ఛిన్న వహ్న్యభావత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిష్ఠనిరూపకతాధికరణ
పర్యాప్తవృత్తిత్వసంబంధ ధూమాభావత్వేన అవ్యాప్తిరితి వాచ్యం జ్ఞానవైశిష్ట్యసంబంధావచ్ఛిన్నత్వసంబంధప్రతిబంధకతాయాం నివేశనీయత్వేనాదోషాత్॥ ॥
నను తథాపి ఘటభిన్నత్వప్రకారతాత్వాదినా దోషః ఘటేదవత్తా బుద్ధివిరోధితాఘటకసమవాయసంబంధేన ఘటత్వత్వకసంబంధాభావస్య

బా।పం।౨౭॥ ధికరణస్యైకత్వాం తదేతేతోర్వృత్తేరవ్యాప్తిరితి వా బహుప్రతియోగికస్యైకస్యాభావస్యాభావజ్జాతిమధురాన్యోన్యాభావస్య సత్త్వాత్ తత్ప్రతియోగినిష్ఠరూపత్వే విఘ
టభేదాభావత్వేనేష్టాత్మకస్యాభావస్యాభావస్య నాయమనస్య తత్ర సత్త్వాత్ ప్రతియోగ్యప్రసిద్ధిరితి తాదాత్మ్యేనైవ అనవస్థాపత్తేః భేదస్యాభావాభావాదౌ సత్త్వేన తత్ర
చక్రవాలాయమనపత్తేః తస్యాపి సత్త్వేన విరోధ ఏవ నస్యాత్ తద్ధాచ సాధ్యాభావత్వావచ్ఛిన్నాధికరణావృత్తిత్వం సాధ్యాభావస్య నిష్ప్రతియోగికత్వాన్నోక్తదో
2 షః॥ ఏతేన విశిష్టస్య తత్త్వభావాభావస్య తత్స్వరూపత్వాదధికరణస్య గుణాదౌ గుణత్వహేతోర్వృత్తిత్వసత్త్వేన విశిష్టస్య తత్త్వభావాభావగుణత్వాదిత్యాదా
వవ్యాప్తిరితి నిరస్తం। విశిష్టస్య తత్త్వభావత్వావచ్ఛిన్నాధికరణత్వస్య గుణాదావపి సత్త్వాదితి ధ్యేయం॥ నను సాధ్యాభావాధికరణనిరూపితాభావవత్త్వమే
వ నివేశ్యతాం అలం వృత్తిత్వోపాదానేనేతి చేన్న వహ్న్యభావాధికరణధూమాభావనిరూపితప్రతియోగితానిష్ఠస్య వహ్న్యభావాధికరణాపర్వత
నిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితప్రకారత్వస్య ధూమహేతౌ సత్త్వేనావ్యాప్తిప్రసంగాత్ నచ తత్రవ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వాదౌ తత్త్వాభావాధికరణవాత్త్వాదినిరూపితత్వమ
ప్యుపసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితాఽప్రసిద్ధ్యావ్యాప్తివారణాయ సిద్ధాంతే హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వేయస్య స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతి

యోగితావ-తాదృశవృత్తిత్వసామాన్యాభావనివేశనిష్ప్రయోజకత్వాన్న యూపితాదృశవృత్తిత్వీయస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-తాదృశాభావాధికరణ
నిరూపితాభావస్యైవ నివేశనీయతయా తాదృశస్వరూపసంబంధేన ప్రాగుక్తధూమాభావప్రతియోగిత్వస్యైవ సత్త్వే విశిష్టవిశేషితానిరూపితప్రకారత్వస్య
ప్రకారిత్వస్యైవ తయోరభావత్వస్యైవ హేతౌ సత్త్వే నావ్యాప్తివిరహో దలం వృత్తిత్వోపాదానేతి వాచ్యం సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధేయత్వస్య
సంయోగనిరూపితప్రతియోగిత్వస్యైవ భేదాభావస్య సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వీయస్వరూపసంబంధేన వహ్న్యభావాధికరణసంయోగ
నిరూపితప్రతియోగిత్వస్య ధూమహేతౌ సత్త్వేనావ్యాప్తితాదవస్థ్యాదతస్తన్నివేశః యద్విహేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితాత్వావచ్ఛిన్నప్రతి
యోగితాక-సంసర్గేణాసద్ధూమవచ్ఛిన్నవత్త్వసాధ్యకస్థలే అవ్యాప్తివారణాయ తుం శక్యతే అలం వృత్తిత్వవిశేషణోపాదానేనేత్యపి చేత్ తదా వహ్న్యభా
వమాత్రే తుల్యం యత్ర అతిప్రసంగాపత్తేరతస్తదుపాదానమితి నను తథాపి వహ్న్యభావాధికరణధూమాధికరణతానిరూపితవృత్తిత్వస్య ధూమహే
తౌ సత్త్వేనావ్యాప్తిః యథాస్థితాధ్యాభావాధికరణనిష్ఠాధికరణతానిరూపితవృత్తిత్వాభావస్య అవశ్యం నిష్ఠాం తే నివేశనీయతయా మయూరి హేతు

భావః। సంయోగేన। తాదృశదసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితాప్రతియోగికస్వరూపేణ సాధ్యాభావాధికరణనిష్ఠాధికరణతానిరూపితాభావశ్చ విశేష్యతయాత్ర సోఽస్తు ధూమాభా
దావత్వాత్ ఇతి వహ్నిమత్త్వేన వృత్తిత్వోపాదానమితి చేన్న వహ్నిమదనధికరణతాసంబంధేన ధూమాదితాదాత్మ్యాధికరణతాత్మకసంసర్గనిరూపితప్రతి
యోగితాయా అనిబంధనిరూపితవృత్తిత్వస్య ఉక్తత్వేన వహ్న్యభావాధికరణనిష్ఠాధికరణతానిరూపితస్వహేతుతావచ్ఛేదకసంసర్గ। యప్రతియోగిత్వ
స్య ధూమాదౌ హేతౌ ఉక్తరీత్యా సత్త్వేనాప్రసంగాదత్రత్యముపాదానమితి విభావనీయం॥ ॥ అథ సంక్షేపలక్షణే అధికరణనిరూపితత్వం య
త్ర తత్ర అధికరణనిరూపితత్వమితి నియమాత్ వహ్న్యభావాధికరణం యద్ధూమాద్యధికరణత్వం తన్నిరూపితత్వస్య ధూమాదినిష్ఠత్వే యతోయం ప్రసంగోఽతివ్యా
ప్తిరితి చేన్న హేత్వధికరణతాభిన్నత్వస్య సాధ్యాభావాధికరణే విశేషణాత్ నను ధూమాద్యధికరణతాభిన్నం ధూమాదితాదాత్మ్యహేత్వధికరణతాభిన్నసాధ్యాభావాధిక
రణాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తిరితి వా[illegible]యం సాధ్యాభావాధికరణనిష్ఠాధికరణతానిరూపితవృత్తితాభావస్యైవ వ్యాప్తిత్వాత్ నను ఘటభిన్నం ఘటత్వాధికరణతాత్వాది
త్యాదౌ సాధ్యాభావాధికరణఘటనిష్ఠాధికరణతానిరూపితవృత్తిత్వస్య ఘటత్వాధికరణతాత్వే సత్త్వేనావ్యాప్తిరితి వాచ్యం తన్నిరూపితత్వస్యనిష్ఠ

ధికరణతానిరూపితత్వోభయసంబంధేన సాధ్యాభావాధికరణవిశిష్టవృత్తిత్వాభావవత్త్వస్య వివక్షితత్వాత్ అత్రావచ్ఛేదకతాభి[illegible]న్నం అధికరణతా
త్వాదితాదృశో సాధ్యాభావాధికరణం యదవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపితత్వం తన్నిష్ఠాధికరణతానిరూపితత్వోభయాధికరణతాత్వనిష్ఠాధేయత్వోత్తరతన్ ఇతి తాదృశాధేయ
తాభావస్య హేతావసత్త్వాదవ్యాప్తిరితి చేన్న స్వనిరూపితత్వైతదుభయసంబంధేన స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతానిరూపితనిరూపితతావత్త్వస్య వివక్షితత్వా
త్ న చ తథాపి సంసర్గతాభిన్నమధికరణతాత్వాది తాదృశో పూర్వోక్తయుక్త్యావ్యాప్తిరితి వాచ్యం సాధ్యాభావాధికరణవృత్తివృత్తిత్వాప్రసిద్ధితాలదభావత్వస్య
వక్తవ్యతయా తాదృశసత్తాత్వవృత్తితాయా అధికరణవృత్తివృత్తిత్వం చ స్వావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ స్వావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వోభయసంబంధేన స్వవృత్తితా
తథా చ న కోఽపి దోష ఇతి ధ్యేయం॥ అథ సంయోగేన గిరేర్ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకసం
యోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాధికరణే పర్వతవృత్తిత్వాభావస్య ధూమే సత్త్వేనావ్యాప్తిరితి చేన్న సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛే
దకతాయాం నివేశాత్ న చ విశేష్యతాసంబంధేన వాయుర్నభస్తరసంబంధేన రూపవత్త్వవిశిష్టసాధ్యకతదాత్మ్యేపి నభస్తరత్వహేతుకస్థలే తాదృశవాయుసంబ

సా॥ సం॥ విశేష॥ ౧ ధర్మావచ్ఛిన్నరూపత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకాభావాధికరణాత్మనిరూపితవృత్తి వృత్తిత్వసంబంధేనావ్యాప్తిరితి వాచ్యం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటక

సంసర్గతాత్వావచ్ఛిన్నప్రత్యాసత్తికావచ్ఛేదకతాకసంసర్గతాకత్వసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశాన్నచక్షతిరితి చేన్న సమవాయత్వవిశిష్టసం

సంయోగేన సాధ్యతాయాం ధూమాదిహేతౌ కాలికేన వహ్నిత్వవిశిష్టస్య సమవాయేన వహ్నేర్నాస్తియత్వవిశిష్టస్య ఘటాభావస్య వ్యాప్యసాధ్యాభావతయా తదధి-

౯ కరణవృత్తిత్వసంబంధేనావ్యాప్తిరితి వాచ్యం సాధ్యతావచ్ఛేదకతావిశిష్టావచ్ఛేదకతానిరూపితత్వసంబంధేన సాధ్యనిష్ఠప్రతియోగితాయాం సత్త్వాత్ వైశిష్ట్యం

చ స్వావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్వాశ్రయాధికరణీయత్వోభయసంబంధేన స్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకతా॥ ననుప్రకారతాసంబంధేన ప్రతియోగితాసంబంధేన

వా మహానసీయవహ్నిమాన్ నతద్వ్యక్తిత్వాత్ మహానసీయవహ్న్యభావవత్వాద్యుక్తౌ తద్వ్యక్తిమహానసీయవహ్నిభిన్నవహ్నౌ హేతోర్వృత్తిత్వేనావ్యా-

ప్తిరితి చేన్న స్వావచ్ఛేదకసాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నప్రత్యాసత్తియోగితావచ్ఛేదకరూపవృత్తిప్రతియోగితేత్యాది పరిష్కృతలక్షణే దోషవిరహా-

త్ తదవస్థాయాం మహానసీయవహ్నినిష్ఠసాధ్యతావచ్ఛేదకతాప్రత్యాసత్తియోగితావచ్ఛేదకం మహానసీయత్వవహ్నిత్వగతద్విత్వం తత్పర్యాప్తివి

శేషవిషయత్వం। తద్భిన్నమహానసీయత్వప్రకారతానిరూపితవహ్నినిష్ఠవిశేష్యతాకమహానసీయవహ్నిరిత్యాకారికా। వహ్నిమహానసీయం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాతావచ్ఛిన్నపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకంచ వహ్నిత్వమహానసీయత్వగతద్విత్వం। తత్ర తద్భిన్నవిశేషవిషయత్వం। తద్భిన్నవహ్నిత్వప్రకారతానిరూపితమహానసీయత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకవహ్నిమహానసీయావిత్యాకారికా। తథా చ తాదృశతాదృశద్విత్వం తేనైవ చాంశాంతర్భావేన ధర్మావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకం మహానసీయత్వవహ్నిత్వగతద్విత్వం తద్వ్యక్తిత్వవిశిష్టవహ్నిమహానసీయం ప్రతియోగితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాయాం విరహాదితి న కోఽపి దోషః॥౮॥ నను సాధ్యాభావాధికరణనిరూపితవృత్తితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వమేవ వివక్షితం అలమభావత్వనివేశనేతి చేన్న ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ ధూమాభావాధికరణాంతర్గతాయోగోలకవృత్తితాప్రతియోగికస్వరూపసంబంధేన వైశిష్ట్యేనాతివ్యాప్తిప్రసక్తేః న చ స్వసంసర్గీయప్రతియోగితాశ్రయాంశసంబంధావచ్ఛిన్నతాదృశాభావాప్రసిద్ధ్యా స్వరూపమాదాయాతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం వహ్నిమాన్ ద్రవ్యత్వాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావాదిత్యాదౌ వహ్న్యభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితానిరూపకతాదృశాభావత్వాన్యనుయోగితా

మూ॥ పం॥ యథా హి తౌ సత్త్వేనావ్యాప్త్యభావత్త్వే ఇతి తద్భిన్నపక్షం స్థాః॥ ॥అవ్యాప్యవృత్తిసాధ్యకసద్ధేతావవ్యాప్తి ● మాశంక్య పరిహరతి కేవలాన్వయినీ॥౩॥ అథాత్ర శంకాపదమాహ ॥వివేచన
దానవ్నత్రకమితి వెన్నసాధ్యాభావాధికరణే ప్రతియోగ్యవృత్తికరణ్యేవి వక్షేస్త్వే అవ్యాప్తిదానాసంభవాదుక్తమాశంక్యతి॥ కించ ప్రతిబంధకతాయామవ్యాప్య
వృత్తిత్వభిన్నసమ్యక్త్వేబకతావత్ సాధ్యవత్త్వబుద్ధివిరోధితాఘటకనిరవచ్ఛిన్నత్వస్వరూపసంబంధేనకపిసంయోగాభావాధికరణగుణాదావేతద్వృక్షేత్వేహేతావ్యా
౧౦ ప్తేనాఽవ్యాప్తిరిత్యాశయేన నాశంక్యేత్యుక్తం॥ నను సామాన్యాధికరణ్యసంబంధేన సాధ్యవిశిష్టసాధ్యాభావాధికరణవృత్తిత్వాభావవత్త్వస్యవ్యాప్తిత్వేతథానైవసంబంధ
స్యకలంకత్వమలక్షణాపరిత్యాగేన కపిసంయోగవతద్వృక్షత్వాదితాద్రూప్యేతుకపిసంయోగవిశిష్టసత్త్వద్రవ్యత్వాభావాధికరణగుణాదివృత్తిత్వాభా
వస్త్వైతద్వృక్షత్వహేతౌ సత్త్వే లక్షణాసమన్వయాదితి చేన్న ఏతదభిప్రాయేణైవ శంకాపదమాహ దానాత్ కించ సాధ్యసామానాధికరణ్యఘటకవృత్తిత్వం
సాధ్యతాఘటకసంబంధేన సాధ్యవత్త్వవిరోధితాఘటకసంబంధేన నివేశనీయమితి విశిష్టసత్త్వాతిరిక్తత్వేన విశిష్టసత్త్వవాన్ జాతేరిత్యాదావతి
వ్యాప్తివారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనుయోగితావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నానుయోగితాకపర్యాప్తిమావచ్ఛేదకతాకనిరూపకతాకాధికర

ణాతాని చాపి తద్వృత్తిత్వస్య వ్యాప్యసాధ్యతావచ్ఛేదకస్య విశేషణే యత్తయా వృత్తియలక్షణే విశేషణతా లాఘవాసంభవాత్ ఉభావవిశిష్టవ్యక్తైయక్యాధ్యాసాత్

తిదిక్॥ ౨ ॥ ననుస్వాభావవద్వృత్తిత్వసంబంధేనస్వాభావవత్త్వైవవచ్ఛేదకతాకత్వానామపరిచ్ఛేదయ తాదిత్యాదౌ తాదృశసంబంధస్య వ్యాపకత్వ-

వచ్ఛేదకతాయాం తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావపరతాభావస్యవృత్తిత్వే తాదృశతాదృశే సమవాయసంబంధానామపి కేవలాన్వయిత్వం నవ్యా-

వాదిత్వనేన మూలకృతా లక్షణం దూషితమితి చేన్న తాదృశసంబంధస్య వృత్తినియామకత్వ యాతత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావప్రసి-

ద్ధ్యసంభవాపత్తేరితి। నచైవం పాదినోపహితావ్యాప్తేః తత్ప్రామాణ్యాసమోధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకం వృత్తినియామకసంబంధత్వనిర్ధా-

రాత్మకసంభవ ఇతి వాచ్యం తద్విశేషణేన తద్విత్వాదివ్యాపకవృత్తిత్వే వినాశే వ్యభిచారిత్వాదేర్వృత్తినియామకత్వాదితి యుగపదిశేషణా-

తత్వాత్ తత్సంగమాధ్యమేవం వక్తవ్యం। వృత్తినియామకసంబంధఘటితత్వవ్యభిచారిత్వాదేర్వృత్తినియామకత్వం వృత్తినియామకఘటితత్వ-

వ్యభిచారిత్వస్య వృత్తినియామకత్వమితి తథాచ వృష్టేః ఇత్యాదౌ తాదాత్మ్యాదిసంబంధేన హేతుతావచ్ఛేదకవ్యాప్త్యభావాపత్తేరితి। నచసాధ్య

ఖ్యా|సంఖ్య|విషె||తావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాధేయతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసంబంధితాభావవత్త్వయాస్సంబంధితాతాదృశసంబంధితావచ్ఛేదకహేతుతావచ్ఛేదకవత్త్వం వ్యా
ప్తిః। అభావస్యస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిరూపితస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితాభావత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితాకోక్తార్థః॥ తథాచతాదృశసంబంధసత్త్వేతస్యనియామకసంబంధాప్రసిద్ధితేతేయావృత్తినియామకతయా నతత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాప్ర
౧౧ సిద్ధినిబంధనావ్యాప్తిరితివాచ్యం సంబంధిభేదేననిరూపకభేదేనసంబంధితాయానానాత్వాల్లోపవర్తననిరూపితవృత్తినిష్ఠసంబంధితాయాం తాదృశసం
బంధితాభావసత్త్వేనతదవచ్ఛేదకవృత్తిత్వస్యసత్త్వేనాతివ్యాప్తిరపిత్తేరితివాచ్యం యాదృశధర్మావచ్ఛిన్నసంబంధితాత్వావచ్ఛేదేనతాదృశసంబంధిత్వాభా
వః తాదృశంయద్ధేతుతావచ్ఛేదకంతద్వత్త్వస్యనిష్కృష్టధర్మతాపన్నహేతుదోష ఇతి॥ ॥అత్రకేచిత్॥ అత్రవిషయాలవ్యాఖ్యేయతాఖ్యాతత్త్వేనోపన్యాసరీతి
త్వస్యపారిభాషికత్వాపత్తేరిత్యాహుః॥ నవ్యాస్తుతాదృశపరంపరాయాస్సంబంధత్వానుపపన్నత్వేనాసంభవాదిత్యాహుః। వస్తుతస్తుతాదృశసంబంధి
తాత్వావచ్ఛేదేనతస్యయాదృశధర్మావచ్ఛిన్నసంబంధితాత్వవ్యాపకత్వంనిరుక్తసంబంధితాభావవత్త్వపర్యవసన్నంతదవచ్ఛేదకోయాలాఘవాద్ధేతువ్యాపక

సాధ్యసామానాధికరణ్యాస్ఫూర్తిదశాయాముచితం తదేవాహ అత్రోచ్యత ఇత్యాదినా॥ కించ ధూమాభావవదవృత్తిత్వస్ఫూర్తిదశాయాం వ్యభిచారజ్ఞానసత్త్వేఽపి తాదృశవ్యాప్తిజ్ఞానాదనుమిత్యు
త్పత్తేః తాదృశవ్యభిచారజ్ఞానస్య వ్యాప్తిజ్ఞానాప్రతిబంధకత్వాదిత్యలం విస్తరేణ॥ ॥ననుసాధ్యవద్భిన్నే యస్సాధ్యాభావస్తేన నిరూపితాధారతయైవ సాధ్యాభావవత్త్వవైయర్థ్య
మితిచాంగదేశీ॥ ననుకథమనాధారతయైవ సాధ్యాభావప్రవేశ ఇత్యాశంకనే కైలాభమితి చేన్న సత్త్వేపి సాధ్యవద్భిన్నే యత్ర సాధ్యవద్భిన్నవృ
త్తేని లక్షణే యత్ర సాధ్యాభావవత్త్వం తాదృశాధారతయైవ తన్నాప్తిరితి లాఘవం॥ ఏతత్సూచనీయం దర్శయితుం తయోర్భేదమిత్యుక్తమిత్యాశయేనాహ
నచ్ఛన్నత్త్వప్రకాశికాయాం ప్రతిపాదితమితి॥ నచావృత్తిత్వేన సాధ్యవత్త్వాదిఘటితత్వే సత్యుభయ సమితి వదదేశః॥ అత్రాయం భావః॥
యద్యప్యత్ర మూలే వాచ్యత్వ విరోధి సాధ్యవద్భిన్నత్త్వభేదేన సాధ్యాభావవత్త్వం తథాపి॥ న తు అవృత్తిత్వపదార్థ ఘటకవృత్తిత్వేని
రూపితత్వస్య సంబంధేన సాధ్యాభావవత్ భేదేనాన్వయం తస్య వృత్తిత్వ స్తత్వాత్॥ తథా చ సాధ్యవద్భిన్ననిరూపితవృత్తిత్వాభావత్వం సాధ్యాభావవద్విశే
షతా ... సాధ్యవద్భిన్నాభిన్నసాధ్యాభావాధికరణనిరూపితవృత్తిత్వాభావానితి ప్రతీతే సత్త్వేన స్వసమానాధికరణతాదృశ

భా॥టీ॥౨౩॥ విశిష్టాంతరఘటితత్వమాశంక్య వ్యర్థవిశేషణదితి॥ ॥తథాచేత్యాదిగ్రంథస్తాత్పర్యదర్శకః॥ అత్రాయం భావః॥ సాధ్యవద్భిన్నత్వేన సంబంధినిరూపితవృత్తి
త్వవిశేషణం యాదృశవృత్తితాయాం తాదృశవృత్తితాయాం సాధ్యవద్భిన్నసాధ్యాభావవన్నిరూపితత్వమపి విశేషణమితి సాధ్యవద్భిన్నత్వేన సంబంధినిరూపితవ
వృత్తితాభావత్వరూపం యద్విశిష్టాంతరం తదవచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిత్వస్య సాధ్యవద్భిన్నసాధ్యాభావవదవృత్తితాభావత్వేన వ్యర్థవిశేషణత్వం ప్రసంగాదితి
౧౨ ॥ ॥అత్రేదమవధేయం॥ నను సాధ్యవద్భిన్నత్వేన సంబంధినిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తి ఇతి ప్రతీతివిషయసాధ్యాభావవద్భిన్నత్వాభావసామానాధికరణ్యాదిరూపేణ విశిష్టా
ంతరరూపమవచ్ఛిన్నసాధ్యవద్భిన్నత్వేన సంబంధినిరూపితవృత్తితాభావత్వస్య ధర్మస్య ఘటకతయా వ్యర్థవిశేషణత్వమితి చేన్న సాధ్యనిరూపితాభావేనైవ సామానాధికరణ్య
ప్రసక్తేః॥ నను తాదృశాభావత్వావచ్ఛిన్నేపి అభేదసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యవద్భిన్ననిష్ఠప్రతియోగితాకాభావస్య సంబంధిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నా యావదవచ్ఛేదకతా తన్నిరూ
పితా యా నిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధినిష్ఠావచ్ఛేదకతా తద్భిన్నవృత్తిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితా తాదృశావచ్ఛేదకతానిరూపితత్వ
తిరోహితాకారాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిత్వస్య సాధ్యవద్భిన్నసాధ్యాభావవన్నిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తీతి ప్రతీతివిషయాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతౌ

మ॥ ౨౦॥ యదపి తద్వ్యక్తిత్వేన యోగిత్వస్వరూపసంబంధేనాభావత్వేప్యపి వ్యాప్యవృత్త్యనవచ్ఛేదకతయా ధూమప్రాగభావత్వాదేరపి వ్యాప్యవృత్త్యనవచ్ఛేదకత్వాదసంభవః ఏవం వహ్న్యభావవద్వృత్తిత్వప్రకా
రతాప్రకారకవిషయతాప్యభావం తెరూత్నేవ సాధ్యవద్భిన్నప్రతియోగితాకత్వస్య భావస్య వా సాధ్యవత్త్వస్య తాదృశప్రకారతాప్రకారకవిషయతాభావత్వాదేవ వ్యాప్యవృత్తానవచ్ఛేదకత్వాదసం
భవః అవ్యాప్యవృత్తానవచ్ఛేదకతాక స్వరూపసంబంధేన తత్తద్వృత్తిప్రకారతాప్రకారకత్వస్యైవ తద్వ్యక్తిత్వేన విశేషణత్వం నైతద్వ్యక్తిత్వేనాప్యప్రసంగాత్ తైరవ్యాప్తేర్యథాకథంచిద్భావాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకతా
వచ్ఛేదకత్వే వ్యధికరణ ఇతి వాచ్యం విశిష్టాంతర రూపేణ ద్విలక్షణప్రతియోగితాసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నత్వసంబంధినిరూపితవృత్తిత్వవిశిష్టాభావత్వ
మేవ గ్రాహ్యతే॥ తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతానవచ్ఛేదకత్వస్య విలక్షణప్రతియోగితాసంబంధేన సాధ్యవద్భిన్నభిన్నసాధ్యాభావవన్నిరూపితవృ
త్తితాదివిశిష్టాభావత్వేన తత్త్వేనైవ వ్యధికరణసంబంధాదితి విభావనీయం కేచిత్తు సాధ్యాభావవన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నసాధ్యవద్భిన్ననిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నసంబంధి
త్వేన నిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితాసక్తవృత్తితాత్వేన నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపితప్రతియోగితాత్వనిరూపకాభావత్వమేవ ధారణం క్రియతే తద్రూ
పావచ్ఛిన్నవిషయకత్వస్య నిరుక్తభావవిషయకప్రతీతౌ సత్త్వేన తాదృశవిశిష్టం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతానవచ్ఛేదకత్వస్య తత్ప్రసక్త్యై
నవైయధికరణ్యసంభవాదిత్యాహుః॥ ॥ తథా చ సాధ్యవద్భిన్నస్య వృత్త్యా సన్న్యాయాదయధాసంగ్రహేణ నవైయధికరణ్యమితి బోధనీయః॥ అత్ర యంభావః॥
సాధ్యవద్భిన్నస్య సాధ్యాభావవద్విశేష్యకత్వవృత్తితాయాం విశేష్యతాత్వాదభావప్రతియోగి వృత్తితాయామన్యయా సంభవాత్ సాధ్యవద్భిన్ననిరూపితవృత్తితాత్వ
వ్యాప్యభావాదికారణానిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధాభావత్వసాధ్యవద్భిన్ననిరూపితవృత్తిత్వం నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధాభావస్య తైలక్షణ్యేన వైయధికరణ్యాదితి॥
॥=॥=॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]

వ్యాప్తిపంచకే॥ ॥ఏతల్లక్షణకత్వేనంచ అభావాభావస్యాతిరిక్తతయా సాధ్యవద్భిన్నవృత్తిత్వం సాధ్యాభావవత్త్వవదస్యాపి సంబంధేన వివక్షణీయం అతో న కాలికాదిసంబంధ
మాదాయ వ్యాప్త్యభావకాశః ఇతి॥ ॥నను సాధ్యవద్భిన్నస్య సాధ్యాభావేన సహైక్యం యత్ర స్యాత్తదాపి సాధ్యాభావస్యైవ సాధ్యతాయాం సంభవే తత్ర ద్వితీయలక్షణ
స్యావ్యాప్తిరుచితా॥ తథాహి స్వప్రతియోగికత్వ స్వసామానాధికరణ్యోభయసంబంధేన సాధ్యవదన్యాభిన్నో యస్సాధ్యాభావస్తదధికరణావృత్తిత్వాభావస్య
౧౨ స్థలే తాదృశత్వాదితి॥ అత్ర విశిష్టసత్తాభావాతిరిక్తత్వాద్ విశిష్టసత్త్వాన్యతిరిక్తతయా విశిష్టసత్తాభావే విశిష్టసత్త్వస్యాపి తాదృశవిశిష్టసత్త్వ
సత్తాభావాధికరణతానిరూపితవృత్తితాభావస్య హేతావసత్త్వేన అతివ్యాప్తిస్సత్త్వేరితి నవం శంకనీయం॥ స్వాశ్రయప్రతియోగికత్వ స్వవద్భిన్నత్వ ఉభయ
నితాకపి వ్యాప్తికావచ్ఛేదకతావా అధికరణతావద్వృత్తిత్వోభయసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాతద్వద్భిన్నవ్యాప్తిరూపం యోగితావచ్ఛేదకసంబంధ
విశిష్టవిశిష్టసాధ్యాభావాధికరణనిరూపితవృత్తితాభావవత్త్వస్య వివక్షితత్వాత్ అత్ర సాధ్యాభావపదం న ప్రతియోగి వ్యాప్తిప్రతియోగికత్వవిశేషణ సాధ్య
తాయా అభావాభావఘటకత్వమితి న తత్సర్వైయర్థ్యశంకాపి॥ ॥నను సాధ్యవిశిష్టనిష్ఠావ్యాయస్తదధికరణనిరూపితవృత్తితాభావవత్త్వమే వ్యాప్తిరస్తు

అలం సాధ్యాభావవిశేషణేనేతి భిన్నస్వప్రతియోగికత్వస్యాధికస్యోపలక్షణాయాంశౌ రవప్రక్షం గాలోమవతు సాధ్యవద్భిన్నభిసాధ్యవద్భిన్నవృత్తితాయాం లక్షణా
ష్యాకారాత్వస్తేమాసమాప్తిలక్షణాయాం లాఘవస్యభిన్నపక్షభక్షంభవాదితభఖిప్రాయమెనాపస్త్తేమాసవగాసాం త్వంయ నాయి తిద్ధి భయం॥ న సాధ్యతరణాన్వైదినా భా
వ ఘటమాద్వృత్తిత్వభేదం లక్షణమిత్యాశఖభప్రతియోగితాసంసర్గనాసాధ్య యుభత్వేనైవ సాధ్యాభావస్యభప్రతిశోనత్వభావత్వేనాపితద్వ్యుద్యుభన్యాన్యనవకా
శాదితభంతం ఖ్యానదనే॥ అత్రేయ సాశంకాపి వనతత్తత్తపనభతరతి నిక్షే వప్లిసాగాన భూమగాదిత్వాదౌ సాధ్యవద్భిన్నవృత్తి సాధ్యభయప్రతియోగికే
నభతరతిపివన్నిన్నానవ్రైదకత్వస్యాధికరణస్యైపర్వతేధూమసభవతనవమానత్వేనావ్యాప్తివారణాయ సాధ్యాభావపదమభసాధ్యాభావక్షంభవాత్
ఏవంశ్చసవాం మెనషు పాదిసాధ్యభకాన పాలత్వాదిహేతు కస్మ్లైతెస వసవాయ సగాదా యమావ్యాప్తివారణాయ సతస్యభసాధ్య కత్వస్సంభవాత్స
ధ్యభయభత్వేనైవ ప్రవేశ ఇతభగాభసం గత్యాపీత్తి తితిమెన్న ఏకధమావన్నిన్నావన్నైదకతాయాస్స వసవాంయస్ప భస్తేకాభక్షావ్యాకారపక్షేసవ్యాప్తిభా
నాత్॥ తన్నతమువలంభైభమోక్తత్వాన్నదోష ఇతి॥ అతఏవైతన్మతమువలంభైభవాహో॥ వస్తుత ఇతి॥ వస్తుతస్స్వప్రతియోగితావన్నైదకాస్యం

బాధపంక్తౌ॥ ధనత్వావచ్ఛిన్నవ్యాప్త్యభావంతంబానదేశే॥ ననుపృథివీత్వం ఘటత్వాదిత్యాదౌ సాధ్యవద్భిన్నే ఘటేవివక్షణమానసంబద్ధవతాద్వృత్తేశ్చవన్హ్యభావస్య సంబంధా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావసాధ్యకే కేవలాన్వయి పాదావతరణమానప్రత్యయావస్తుత్వవ్యాప్త్యవతరణాయ స్వతంత్రతయా సాధ్యవతావచ్ఛేదకత్వేనం బంధావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితాకసాధ్యాభావాధికరణవృత్తిత్వం సాధ్యవదన్యసాధ్యవతావచ్ఛేదకత్వేనం బంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వలాభాద్ధురత్వస్య
[illegible]నమస్తత్త్వప్రతిపాదితమితిచేన్న తత్సుకేనాకత్వేనయి సాధ్యాభావస్యేతి